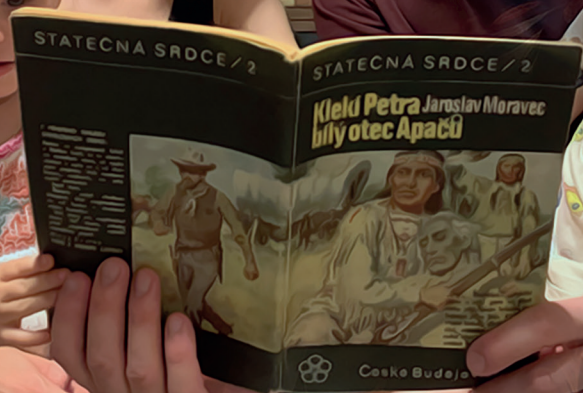

Kleklí Petra bílý otec Apačů

Jaroslav Moravec

Jaroslav Moravec

**KLEKÍ PETRA
BÍLÝ OTEC APAČŮ**

Toužimský & Moravec®

© Jaroslav Moravec – heirs, 1969, 2023
© Toužimský & Moravec, 2023

ISBN 978-80-7264-216-8

Napsat, že titulní postava tohoto příběhu je smyšlená, nebo naopak, že žila, není jen tak.

Autor může s určitostí říct jen to, že on sám si Klekí Petru nevymyslel. Více by mohl říct jen Karel May, který možná znal někoho, kdo se apačskému učiteli buď podobal jako vejce vejci, nebo se mu vůbec nepodobal.

Protože však otec těchto dobrodružství už dlouho nedá na žádné otázky, a protože takových dodnes živých postav je v jeho knihách tolik, že by je jeden člověk ani nemohl v životě obsáhnout, nutno se přiklonit k názoru, že i Klekí Petra byl zrozen jen ve fantazii romanopisce a že tato hrdinství nebyla nikdy prožita. Proto pak ani autorovi nezbývá než přiznat, že tato povídka je jen legendou o legendě nebo – chcete-li – výmyslem na druhou.

POVAŽTE, SIR – BĚLOCH, KTERÝ SE STAL APAČEM!
NEZDÁ SE VÁM TO KROMOBYČEJNÉ?
(Klekí Petra)

1 Mé staré rány se znovu otevřely. Začalo to tím čertovským čarodějovým bubínkem. Slunce už zrudlo západem, když se zvědové vrátili od Canadianu. Přinesli špatnou zprávu: na území Meskalerů se objevily bledé tváře. Čaroděj tedy vytáhl svůj bubínek, zabušil do něj a pak rachotil paličkou jako posedlý. S krátkými přestávkami rámusil až do setmění. Nedalo se proti tomu nic dělat, bubínek byl hlasem Velkého tajemství.

K poplachu ovšem bylo důvodů dost. Rudoši vystopovali tři skupiny bělochů daleko od obvyklých cest do Santa Fé. Každou o dvaceti mužích, jednu od druhé ve vzdálenosti dvou dnů jízdy. Počinání všech tří oddílů nazvali zvědové podivným – běloši projížděli z údolí do údolí, zaráželi do země tyče a opět je vytahovali a pak je na vozech zase převáželi jinam. Věděl jsem, co to znamená: vyměřovali cestu. Ale proč a k čemu? ptali se mě indiáni. A tu jsem jim řekl, co jsem se domýšlel: že bílý muž bude stavět dráhu pro ohnivě oře. Před dvanácti lety, než jsem ještě přišel na Jihozápad, končila západní dráha ve Warrensburgu, dobrých tisíc sedm set mil od nás na východ. Pošta z kansaského Westportu do Santa Fé překonávala vzdálenost šestnácti set mil koňmo. Skok, který teď měla železnice vykonat, byl obrovský. Možná přes celou pevninu až do Kalifornie k Pacifiku.

Ohnivý oř tedy poběží územím Apačů. To byla pro Meskalery zlá zpráva. A já jsem byl už léta jedním z nich.

Ulehl jsem, ale zvuky čarodějova bubínku se mi nepřestávaly zarývat do mysli. Obtěžovaly mě i v polospánku, až se jednotvárný rachot změnil v hrčení vzdáleného dostavníku nebo kočáru. Ale kde by se vzal u apačského puebla na Riu Pecos dostavník? Bláhový nápad! Ne, je to přece jen bubínek, ale jeho rytmus pozvolna zpomaluje. Zní teď do pochodu a odděluje kroky odměřenými údery.

Drum, drum, drum, drum...

Občasné cinknutí oceli nasvědčuje, že jdou vojáci. Tak zní zbraně...

Stojím ve sněhu pod širým nebem, celý zmatený a vzrušený. Udýchaný prudkým během tajím dech a naslouchám. Bubnování sílí, moji pronásledovatelé se blíží. Nedaleko mne se od sněhu odrazil záblesk pochodně a světlo se mihlo po starobylých portálech a štítech úzké uličky. Znal jsem ji, předobře jsem ji znal. Není z ní úniku.

Bezhlavě se vrhám do dveřního výklenku nejbližšího domu a tisknu se k veřejím. Srdce mi buší jako kladivo. Jsou dvě hodiny zrána šestnáctého ledna 1831. Do Gotink, mého rodiště, právě dorazilo vojsko generálního guvernéra vévody z Cambridge. Osm dní jsme vládli na radnici, osm dní jsme byli svobodní, osm dní jsme se chystali k boji. Ale dnes v noci jsme zahodili zbraně a já byl na útěku.

Vojenský oddíl zabočil do ulice, v níž jsem byl chycen jako krysa do pasti. Bubínek utichl, ozýval se jen pravidelný šum vojenských bot. Má stopa ve sněhu neklamně vedla ke dveřím, s nimiž jsem se snažil splynout. Výklenek byl nehluboký. Půjdou-li mimo, neskryji se v něm, neujdou pozornosti. Tápa-vým pohybem dlaně jsem narazil na kliku, kterou jsem křevitě stiskl. Povolila. K mému úžasu povolila. Těžká vrata se

bez zaskřípání pohnula a já vklouzl dovnitř i s tlumokem, který mi tížil záda. Bylo v něm všechno, co jsem mohl zachránit, celý můj majetek.

Opíral jsem čelo o mříž a díval se zažloutlým sklem do ulice. Plápolavý svit pochodní ozářil protější dům a jeho okna oslepená okenicemi. Objevil se důstojník na koni, pod jehož kopyty vířil sníh. Pohled jezdce se obrátil ke mně, snad veden šlápotami. Bezděky jsem ucouvl. Kdyby mě našli na ulici, neměl bych naději, že by mě nechali na pokoji. Osamělý chodec v okupovaném městě je vždycky podezřelý. Za jezdce šli pěšáci v řadách. Nachýleni dopředu, těžce šlapali sníh. Pod špičatými čákami tupé tváře hannoverských žoldáků. Ve svitu pochodní, které nesli dva krajní, blýskaly na puškách dlouhé bodáky. Moc. Hrubé, neúprosné násilí.

To je tedy konec, šeptal jsem si. *Konec svobody*. Včera se ještě Gotinky chystaly přivítat vojsko vařícím olejem a zbraněmi, jež měli v rukou studenti a měšťanské sbory. Teď všichni zalezli jako krty do svých děr. Všichni zradili: profesori, docenti, advokáti a jiní vzdělanci, radní i měšťané, kteří předtím měli plné huby řeči o Mladém Německu, osvobozené Evropě, svobodném Polsku a bratrském spolku s Francií. A já?

Cítil jsem, jak mi tváře planou studem, neboť pozdvižení v Gotinkách bylo z valné části mým dílem. Na můj popud Gotinští spálili cop a bířickou hůl na veřejné hranici, a kdyby bylo po mém, spálili by i kropáč. Mluvil jsem k studentům a vyzýval je ke vzpouře. Chvástal jsem se víc než ostatní. Napsal jsem proklamaci. Cvičil jsem vlasteneckou gardu na hrázi u rybníka k velkému gaudiu mládeže a za radostného potlesku děvčat. A teď, když jsem strhl město do neštěstí, utíkám.

Myšlenka na to mě pálila tak, že jsem byl v té chvíli rozhodnutý opustit úkryt a udělat něco šíleného. V Osterode a ve

Frankfurtu se bojovalo. Vzpomněl jsem si na nadšení a odvahy chlapce, který, když tam došlo k řeži, popadl pušku, utíkal k barikádě a křičel:

„Jak se s tím střílí? Rychle mi ukažte, jak se s tím střílí! Jak to mám nabít?“ Jistě měl zbraň poprvé v ruce. Při první šarvátce byl zabit.

A Gotinky, mé rodné Gotinky se vzdaly bez boje! Nepoznaly jediného hrdinu! Nestyděl jsem se za město, ale za sebe, že jsem nedokončil úkol. Za to, že v celých Gotinkách guvernérovi pochopové nenajdou jediného muže, který by se vzchopil k odporu. Jako v závratí jsem zavřel oči a uchopil kliku, abych otevřel a vyšel.

Chtěl jsem být tím jediným, který nezradí a postaví se jim tváří v tvář, když mne zezadu, z hlubokého ticha a tmy domu, sevřela nějaká ruka a do ucha mi zazněl hlas:

„Jsou pryč. Pojď!“

Trhl jsem sebou a otočil se. Chtěl jsem vidět, ale nemohl jsem otevřít víčka. Byla slepená, v hlavě mi šumělo.

Skoro násilím jsem otevřel oči – a sen zmizel. Ležel jsem na svém kožešinovém lůžku v pueblu Apačů u Pecosu. Dvěřným otvorem, který se na noc nezavíral, protože v něm nebyly dveře, vnikal do místnosti svit měsíce a kreslil na hliněné podlaze bílý kosodélník.

Chvíli jsem ležel a přemýšlel. Jaký to hloupý vtíp mého podvědomí, předvádět mi ve snu událost zavátou listím třikrát deseti podzimů! Pak jsem ucítil u srdce tlak a uvědomil jsem si, že sen byl vyvolaný strachem. Ach ano – od Canadianu přicházejí bledé tváře.

Vyšel jsem na plošinu puebla. Byla jasná noc na sklonku indiánského léta. U otvoru, za nímž spali náčelníci, ležel pes a pozorně se na mě díval. Popošel jsem na okraj plošiny. Skalnatá průrva, do které bylo vestavěno pueblo, byla nehluboká a před ní se valilo Pecos mělkým kaňonem. A za ním do ne-

dohledna spala prerie. Světem bezpečí, klidu a míru byl pro mne tento kout světa, dosud nedotčený civilizací.

Se mnou tu nebyl žádný běloch. A já bělochem už nebyl, byl jsem rudoch. Indián. Apači mi sice dali jméno Klekí Petra, Bílý otec, ale tak se mohl jmenovat i starý šedovlasý rudokozec. Velký Bílý otec ve Washingtonu netušil, že Apači mají ještě jednoho „bílého otce“. Ztraceného, podivínského bělocha, mrzáka, který je učí. Jsem hrbáč. Za přeplavby do Států mě při lodní panice srazil dav zdivočelých vystěhovalců do podpalubní šachty a roztráštěná lopatka a pochroumaná páter mě zkřivil tak, že jsem byl lidem na posměch. To mi nevadilo. Vadilo mi něco jiného.

Když byla věc svobody v mé staré vlasti ztracena, plavil jsem se přes oceán a doufal, že v Novém světě najdu způsob lidského soužití, k němuž všichni lidé musí jednou dojít a po němž jsem toužil. Nenašel jsem jej. Nebyl ani v městech na Severu, ani na zemědělském Jihu, kde byl život černochů, lidí jiné barvy, ale se srdcem jako my, bez ceny. Až na Západě, kam jsem se před čtrnácti lety vydal s Marcyho výpravou z Van Burena, se mi jako zázrakem zjevilo to, co jsem hledal.

Společenství indiánů je svobodné, jeho čistým výrazem je kmen. Vládne mu volený náčelník, který však není samovládcem. Zodpovídá se radě starých a zkušených mužů a v širším smyslu celému kmeni. Může být kdykoli sesazen a pak se zase stane prostým příslušníkem kmene. Nepsaným zákonem pro náčelníka je starost o blaho a prospěch kmene. A to bylo to, co jsme my v Evropě neměli. Když jsem pomyslel na vládu v Hannoversku, jehož král žijící v Anglii nevěděl nic o svém lidu, když jsem vzpomněl na guvernéra, šlechtice a úředníky, kteří i z těch nejchudších lupičsky vymačkávali zisk, jevil se mi indiánský náčelník jako vzor člověka, který může právem stát v čele svého lidu. Je svobodným vůdcem svobodných lidí. Mezi indiány není touha po majetku a bo-

hatství, půda patří všem a stejně i potrava a zvěř. Rudý muž proto nemá jinou tížádnost než vyniknout nad ostatní schopnostmi, statečnými činy a obětavostí. Jeho život je životem kmene. *Jak je to prosté*, říkal jsem si, *a jaká věda je k tomu potřeba?* Žádná.

Tak jsem našel svět, který jsem hledal. Nikdy mi nebylo líto, že jsem opustil společnost takzvaných vzdělců. Měl-li jsem původně v úmyslu přednášet na školách v Americe, brzy jsem tu myšlenku oželel – vždyť latinských škol bylo i na Severovýchodě málo a vyučovat synky bohatých plantážníků a otrokářů na Jihu mě nelákalo. A když Marcyho výprava skončila a já nabyt mezi bělochy ještě trpčí zkušenosti, vrátil jsem se tam, kam mě dovedla – k Apačům Meskalerům. Stal jsem se rudochem. Vypravuje se, že tu a tam divocí indiáni unesli osadníkům bílé dítě a vychovali z něho indiána. Můj případ je jiný. Stal jsem se indiánem, protože jsem vědomě zavrhl civilizaci.

Od hladiny Pecosu se zvedala lehká mlha a pohled kaňonem se zakalil. To se již hlásil podzim, jehož dni jsou na Jihozápadě sice také nevýslovně krásné, ale noci už ne tak teplé. V místech, kde jsme chovali koně, probleskl plamínek. Tenký sloupec dýmu potvrzoval, že pastevci zapálili oheň.

Necítil jsem zimu, myšlenky mě unášely dál. Utekl jsem před civilizací, ale teď jsem už věděl, že jde za mnou rychleji, než jsem očekával. Jako její předzvěst, jako tykadlo ohmatávající půdu přicházeli zeměměřiči. Pak železnice. Jak podivné, že všechny nové vynálezy, zázračné mechanismy a objevy slouží vždycky nejdřív k výbojům a potlačování. V době, kdy jsem opouštěl svou starou vlast, Německo, tam nebyla ještě ani jedna železnice. A za několik málo desítek let zde v Americe nejenže ohnivý oř hrozí vyhubit tisícíhlavá stáda bizonů a mustangů, ale stane se asi i poutem, které sváže svobodu všech indiánských kmenů.

Věděl jsem, že se „bílá civilizace“ jednou převalí i přes pohory Sangre de Cristo a zaplaví celou pevninu. Doufal jsem však, že to už neuvidím. Že se nedožiji toho, jak bílí osadníci zopakují za řekou Mississippi to, co udělali na Severovýchodě, kde vyhnali Seneky, Čipeveje, Hurony, Oneidy a Mohykány z jejich zemí s takovou krutostí, že po mnohém z těch kmenů nezůstalo nic než jméno údolí, řeky nebo jezera. A když jsem se před nedávnem dozvěděl, že dvanáct jižních států se od Severu odstěpilo, aby zachovalo své otrocké zřízení, skoro jsem se nad tím zaradoval. Jednak jsem z toho zjistil, že dozrál čas ke zrušení otroctví, jednak jsem se domníval, že válka zabráni bělochům pronikat příliš rychle na Západ.

Snad lhůta vyměřená rudochům na Jihozápadě k volnému životu na prériích přece jen nebude tak šibeniční. *Snad*, říkal jsem si – tak málo jsem měl rozumu – *se svět zatím změní, snad už, než dojde k obsazování širých novomexických pustin, nebude vlivem vzdělání a vědy „pokrok“ provázen nelidským vražděním.*

Mýlil jsem se. Osídlování Jihozápadu bylo přede dveřmi a provázela je opět ta stará hrozba. Neunikl jsem ji. Vláda násilí šla za mnou. Zachvacovala jeden kraj za druhým. Zakrátko už nebude na světě místo, kde by mocní neponižovali lidskou důstojnost slabých.

Bylo mi líto Apačů. Sami ještě neznali dosah katastrofy, která byla přede dveřmi, jak o tom svědčila zpráva zvědů. Jejich náčelník Dobré slunce – řečí Mescalarů Inču Čuna – byl moudrý muž, trpělivě naslouchající radě starších, ale neuprosný a tvrdý, když šlo o spravedlnost. Nebylo možné očekávat, že by dovolil vést železnici územím Apačů a ustoupil se svým kmenem ohnivému oři. Jemu a jeho lidem byla vrozena bojovnost. Drsný život z nich vytvořil neoblomné, nebojácné povahy, které neustoupí, i když vědí, že je čeká smrt. Jak

jsem je znal, všichni Apačové si nadevše cenili bojovnické cti, odvahy a dobrého jména. Jejich střetnutí s bělochy bude těžkou zkouškou – a věru nesnadno budu nacházet radu, která by jim pomohla tu zkoušku přežít.

Ještě trpčeji mi bylo, když jsem pomyslel na Vinnetoua. Byl synem náčelníka, ale duševně patřil mně, neboť já ho vychoval. Byl to můj nejlepší a nejbystřejší žák, což říkám bez rozpaků, třebaže jsem na školách v Německu přednášel mnohým otevřeným hlavám. Od Vinnetouova dětství, kdy jsem se ujal jeho výchovy, jsem cítil zvláštní přichylnost ke zvědavému jinochovi, bystře přijímacímu poznání o lidech a světě, a tak poctivě hloubajícímu o vlastnostech, jež si měl osvojit jako budoucí náčelník. Byl jím zpola už teď, neboť Dobré slunce nerozhodl nic bez něho. Jaký beznadějný boj ho čeká, až jednou povede kmen! Až se střetne s ručnicemi lidí mé barvy pleti.

A Nšo Či, jeho krásná sestra... Srdce se mi sevřelo. Jmenovala se Krásný den, a to jméno jí dal náčelník snad v představě, že krásným dnem bude celý její život. Jaký osud však čeká rudou dívku uprostřed ztracené války? Jaká bude její budoucnost, až bledé tváře vpadnou do jejího světa? Krásný den... Snad jím byl pro náčelníka onen den, kdy svou dceru takto pojmenoval. Ale kdo se dočká krásného dne na vrcholu svého života?

Dlouho jsem stál na plošině puebla a shlížel dolů k řece. Cítil jsem, že můj život v tomto údolí končí, že už skoro uplynul. Příchod bělochů, který zvěstoval stavbu železnice, změnil všechno od základů. Věděl jsem, co bude zítra, co za rok, co za deset let. Dnes hřmění čarodějova bubnu. Zítra velká porada starších a otázky k Velkému duchu, který bude mluvit „ústý medicinmana“. Měl jsem na Apače velký vliv. Bojovníci si mne vážili, náčelník mi důvěřoval, Vinnetou mě miloval. Ale čaroděj měl bubínek a mluvil hlasem Velké medicíny.

A pak se rozjedou koně nesoucí zlou zprávu všem sprátele-

ným kmenům – k Mimbrenům, Mogolonům, Lipanům, Čiriguanům a Pinaleňákům, Apačům měděných ložisek a k Apačům na Gile. Mám zabránit, aby byl pobouřen celý kraj až po Rio Grande? Proč, když je železná dráha k Pacifiku pro Apače výzvou k boji?

Bylo dávno po půlnoci, když jsem se vrátil na lůžko. Teprve teď jsem si všiml, že po celou dobu, co jsem stál na plošině, ležel u mých nohou pes a zahříval mé mokasíny. Pohládl jsem ho a podrbl za ušima. Pes vstal a šel si zas lehnout ke dveřím náčelníka.

Věděl jsem, že nebudu spát, ale nechtěl jsem být sám se svými myšlenkami. Měl jsem potřebu umlčet je tím, že budu naslouchat hlasu jiných lidí. Těch, kteří své myšlenky vepsali do knih.

Rozžehl jsem punksem knot plovoucí v medvědímu tuku a vytáhl několik ohmataných knížek, jež byly mými společníky v divočině. Nesáhl jsem po Paineově knize předvídající věk rozumu ani po naučení starého Epikleta. Chvilí jsem váhal nad Smithovým *Bohatstvím národů*, ale přestože je znám skoro nazpaměť, otevřel jsem tu, jež byla ještě nová a dost zachovalá: *Hiawathu*. Byla to kniha, kterou Vinnetou přinesl ze Santa Fé a za kterou tam dal tři bobří kůže. Knihy byly na americkém Jihozápadě drahé.